

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 5/2012 rd

Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2010

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 14 juni 2011 riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2010 (B 4/2011 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- justitieombudsman Petri Jääskeläinen, biträdande justitieombudsman Jussi Pajuoja och

biträdande justitieombudsman Maija Sakslin, riksdagens justitieombudsmans kansli

- enhetschef, regeringsråd Tarja Hyvönen, finansministeriet
- direktör för ansvarsområdet för arbetarskyddet Kaarina Myyri-Partanen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- tillsynsdirektör Markku Marjamäki, social- och hälsovårdsministeriets arbetarskyddsavdelning
- miljöministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Riksdagens justitieombudsmans berättelse för 2010 presenterar i likhet med sina föregångare välformulerat och överskådligt justitieombudsmannens verksamhet och de vanligaste problemen inom laglighetsövervakningen. Den innehåller justitieombudsmannens och de biträdande justitieombudsmännens kommentarer om aktuella teman i laglighetsövervakningen och om justitieombudsmannainstitutionen 2010. De viktigaste iakttagelserna i laglighetsövervakningen av de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är sammanställda i ett och samma kapitel. Dessutom ingår ett kapi-

tel om teletvångsmedel och annat hemligt inhämtande av information plus en beskrivning av laglighetsövervakningen enligt sakområden.

Enligt 109 § 1 mom. i grundlagen övervakar justitieombudsmannen vid utövningen av sitt ämbete att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Justitieombudsmannen förutsätts i 12 § i lagen om riksdagens justitieombudsman i sin berättelse fästa särskild uppmärksamhet vid att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. De grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna ges högsta prioritet i laglighetsövervakningen och detta framgår genom hela berättelsen.

JO:s verksamhet i siffror

Under rapporteringsåret inkom det sammanlagt 4 492 nya ärenden som gällde laglighetsövervakning till JO. Det är färre än året innan (4 816). Sammanlagt avgjorde JO 4 360 laglighetskontrollärenden 2010. Antalet inlämnade klagomål (4 034) och antalet avgjorda klagomål (3 960) var mindre än året innan, då antalet var större än någonsin. I sak höll antalet ungefär samma nivå, eftersom det var ett enda ärende som gav upphov till fler än 300 klagomål året innan.

De största ärendegrupperna gällde social trygghet, polis, hälso- och sjukvård, fängvård och arbetskraftsförvaltning. Mest minskade antalet klagomål om hälso- och sjukvårdsmyndigheterna. Bland de stora ärendegrupperna ökade antalet avgöranden mest i fråga om polismyndigheterna.

I ungefär 32 procent av ärendena gjordes en komplett granskning av klagomålen, alltså genom att minst en utredning eller ett utlåtande begärdes i ärendet. År 2010 meddelades sammanlagt 782 avgöranden som ledde till åtgärder. Detta är ca 20 procent av alla avgöranden som gällde klagomål och egna initiativ. Den vanligaste åtgärden var att JO meddelade sin uppfattning (667 fall) och gav en anmärkning (49 fall). Under året utfärdades inga förordnanden om att tjänsteåtal ska väckas. JO inspekterade 68 inrättningar, alltså klart fler än året innan (58).

Utskottet går inte närmare in på de enskilda avgörandena och ståndpunkterna.

Behandlingen av klagomål

Klagomålen har blivit fler för varje år, men nu verkar ökningen ha stannat av. Nästan lika många klagomål avgjordes som det kom in nya. Utskottet menar att det är positivt att klagomål som ska avgöras inte samlas på hög. Justitieombudsmannens kansli har som mål att behandla alla klagomål inom ett år. Det är ett ambitiöst och mycket lovvärt mål. Kansliet har småningom gjort framsteg på vägen mot målet; i slutet av fjolåret fanns det inga klagomål som väckts över två år sedan och antalet klagomål som väckts för mer än ett och ett halvt år sedan har minskat be-

tydligt. De nya bestämmelserna i lagen om riksdagens justitieombudsman bidrar till att målen ska nås. Ändringarna gäller behandling av klagomål och de trädde i kraft i fjol.

Statens regionförvaltningsreform

I sina kommentarer i berättelsen tar biträdande justitieombudsman Jussi Pajuoja upp regionförvaltningsreformen. Reformen trädde i kraft i början av rapporteringsåret. Målen var att skapa ett från regional synpunkt överskådligt system, precisera arbetsfördelningen mellan myndigheterna, eliminera överlappande funktioner, effektivisera myndigheternas verksamhet och sammanställa deras uppgifter till större helheter. Pajuoja utvärderar måluppfyllelsen synnerligen kritiskt och anser att den inte har varit särskilt bra.

Utskottet har begärt utredningar om hur reformen påverkat arbetarskyddsförvaltningen och miljöförvaltningen. För arbetarskyddet har den medfört problem. Arbetarskyddstillsynen hör till den statliga lokalförvaltningen. De lösningar som är typiska för regionförvaltningsmyndigheterna har inte fungerat fullt ut. Enligt ILO:s konvention nr 81 som är förpliktande för Finland ska en arbetarskyddsmyndighet i sitt arbete vara oberoende och självständig. I fråga om enskilda förvaltningsbeslut har oberoendet tydligen kunnat garanteras. Däremot verkar resursanvändningen inte uppfylla kravet på oberoende.

Arbetarskyddsförvaltningen styrs nu både av social- och hälsovårdsministeriet och finansministeriet. Utöver gränsdragningsproblem har konflikter i resultatstyrningen från två olika håll lyfts fram som en avigsida.

Biträdande justitieombudsman Pajuoja lyfter fram områdesindelningen och namnen på ämbetsverken. Också inom arbetarskyddsförvaltningen finns det problem med områdesindelningen. Denna bidrar inte till en jämn kvalitet i verksamheten eller till likabehandling av kunderna. De komplicerade namnen på ämbetsverken är främmande i det dagliga språkbruket, t.ex. ansvarsområdet för arbetarskyddet vid regionförvaltningsverket i Södra Finland. Det har an-

setts vara en bidragande orsak till att allt färre kunder har tagit kontakt.

Miljöministeriets förvaltningsområde har liknande erfarenheter av reformens konsekvenser. Dessutom har det påpekats att omställningarna syns i resultaten för 2010, då antalet avgöranden minskade med mer än en fjärdedel vid ansvarsområdena för miljötillstånd vid regionförvaltningsverken. Ärendebalanserna har inte kunnat avarbetas till alla delar än och behandlingstiderna har blivit längre vid vissa regionförvaltningsverk.

När riksdagen antog lagarna om regionförvaltningsreformen förutsatte den att den senast 2012 får en ingående redogörelse om hur regionförvaltningsreformen verkställts och utfallit. Utskottet anser att redogörelsen också bör ta upp vilka metoder och strategier som kan tillämpas för att råda bot på de problem som uppstått.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen

har ingenting att anmärka med anledning av berättelsen.

Helsingfors den 24 maj 2012

I den avgörande behandlingen deltog

vordf. Outi Mäkelä /saml
medl. Sauli Ahvenjärvi /kd
Tuija Brax /gröna
Ilkka Kantola /sd
Pia Kauma /saml
Kimmo Kivelä /saf
Anna Kontula /vänst

Markus Lohi /cent
Elisabeth Naucélér /sv
Tom Packalén /saf
Raimo Piirainen /sd
Vesa-Matti Saarakkala /saf
Tapani Tölle /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Timo Tuovinen.